

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

19.08.2026 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Пелівана Івана Сергійовича на тему «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за галуззю знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 30 листопада 2021 року, протокол № 22

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри кримінальної юстиції навчально-наукового інституту права та психології НАВС від 06 серпня 2026 року

Присутні:

кафедра кримінальної юстиції ННПП: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю. (*науковий керівник*); професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Галаган О.І.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Степанова Г.М. (*голова засідання, рецензент*); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кузьмічова-Кисленко Є.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кубарева О.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Никоненко М.Я., доцент кафедри, кандидат юридичних наук Костилєва Т.І., старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук Федотенко А.В.

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННПД: завідувач лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Грібов М.Л.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В.;

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.;

кафедра кримінального процесу: професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В. (рецензент);

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки: професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.;

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури: доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Тихонова О.В.

Були присутні 6 докторів наук та 13 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання кафедри кримінальної юстиції ННПП Пелівана Івана Сергійовича на тему «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспіранта Пелівана Івана Сергійовича, який доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що протидія корупції є одним із пріоритетних напрямів державної політики України та необхідною передумовою забезпечення верховенства права, ефективного функціонування державних інституцій і виконання міжнародних зобов'язань України. Попри проведення масштабної антикорупційної реформи, створення спеціалізованих антикорупційних органів, удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства рівень корупційної злочинності продовжує становити серйозну загрозу національній безпеці, демократичному розвитку держави та довірі суспільства до органів державної влади.

Корупційні кримінальні правопорушення характеризуються високим рівнем латентності, складними механізмами їх вчинення, використанням службового становища, організованих схем та значних фінансових ресурсів. Це зумовлює необхідність застосування ефективних кримінально-процесуальних механізмів, які забезпечували б швидке, повне й неупереджене досудове

розслідування, належне судове провадження, дотримання прав учасників кримінального провадження та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) завданнями кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду, притягнення до відповідальності кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, недопущення необґрунтованого процесуального примусу та забезпечення належної правової процедури щодо кожного учасника кримінального провадження. Досягнення цих завдань під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень має особливе значення, оскільки саме ефективність кримінального процесу значною мірою визначає реальність боротьби з корупцією.

Актуальність дослідження підтверджується також міжнародними зобов'язаннями України у сфері запобігання та протидії корупції, що впливають із положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією та інших міжнародно-правових актів, імплементація яких потребує подальшого вдосконалення національного кримінального процесуального законодавства.

Водночас практика застосування норм КПК України свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із початком досудового розслідування, повідомленням про підозру, застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження, здійсненням судового контролю, додержанням розумних строків, реалізацією прав учасників кримінального провадження та забезпеченням допустимості доказів. Наявність неоднакової правозастосовної практики зумовлює необхідність комплексного наукового переосмислення відповідних процесуальних інститутів і вироблення пропозицій щодо їх удосконалення.

Додатковим підтвердженням актуальності теми є результати міжнародних оцінок ефективності антикорупційної політики України. Незважаючи на позитивну динаміку в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), який щороку оприлюднює Transparency International, рівень сприйняття корупції залишається одним із викликів для подальшого розвитку держави, що свідчить про необхідність підвищення ефективності не лише матеріально-правових, а й кримінально-процесуальних механізмів протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

Аналіз офіційних статистичних даних Офісу Генерального прокурора, Національного агентства з питань запобігання корупції та Державної судової адміністрації України свідчить про стає зростання кількісних показників кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень. Упродовж 2021–2024 рр. спостерігається збільшення кількості зареєстрованих кримінальних проваджень, повідомлень про підозру та обвинувальних актів, направлених до суду. Так, кількість осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні корупційних кримінальних правопорушень, зросла із 2327 осіб у 2021 р. до 3316 осіб у 2024 р., що свідчить про активізацію діяльності правоохоронних органів у цій сфері.

Водночас статистичні показники судового розгляду засвідчують іншу тенденцію. Незважаючи на збільшення кількості кримінальних проваджень, що надходять до судів, щороку зростає і залишок нерозглянутих справ. Якщо у 2021 р. на розгляді судів перебувало 6254 кримінальні провадження, то у 2024 р. їх кількість досягла 7319, що свідчить про накопичення нерозглянутих матеріалів та збільшення навантаження на судову систему.

Поряд із цим, кількість обвинувальних вироків у досліджуваний період зростає, однак темпи такого зростання не відповідають динаміці реєстрації кримінальних проваджень. Водночас частина проваджень тривалий час перебуває на стадії досудового розслідування або судового розгляду, що негативно впливає на дотримання принципу розумних строків кримінального провадження та ефективність реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Аналогічні тенденції простежуються й у діяльності Вищого антикорупційного суду. Попри збільшення кількості розглянутих кримінальних проваджень та підвищення ефективності здійснення правосуддя, зберігається значний обсяг справ, які перебувають на розгляді, що свідчить про подальше зростання навантаження на спеціалізовану антикорупційну юрисдикцію.

Наведені кількісні та якісні показники підтверджують, що проблема полягає не лише у збільшенні кількості виявлених корупційних кримінальних правопорушень, а й у необхідності вдосконалення процесуального механізму їх досудового розслідування та судового розгляду. Саме це зумовлює потребу комплексного наукового дослідження процесуальних особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень, спрямованого на підвищення ефективності кримінальної юстиції та забезпечення реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені питанням протидії корупції, кримінального процесу, криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, судового контролю та доказування. Окремі аспекти досліджуваної проблематики висвітлювали у своїх працях Ю. П. Аленін, В. В. Вапнярчук, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, О. М. Дроздов, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, М. А. Погорецький, В. М. Тертишник, В. І. Фаринник, О. Г. Шило, В. Ю. Шепітько, С. С. Чернявський, О. С. Старенький, М. Є. Шумило та інші.

Значний внесок у формування сучасних підходів до протидії корупції здійснили також практики і представники антикорупційних інституцій, зокрема судді Вищого антикорупційного суду, прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, детективи Національного антикорупційного бюро України, працівники Національного агентства з питань запобігання корупції, а також експерти Ради Європи, GRECO, OECD та Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC). Водночас, динамічний розвиток антикорупційного законодавства, поява нової судової практики та сучасні виклики правозастосування зумовлюють необхідність подальшого

комплексного дослідження процесуальних особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

На сучасному етапі розвитку юридичної науки спостерігається активізація комплексних досліджень, присвячених кримінальному провадженню щодо корупційних кримінальних правопорушень та суміжній проблематиці. Так, упродовж останніх років захищено низку дисертацій та опубліковано монографії, присвячені питанням кримінально-правової протидії корупції, доказування, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, особливостей досудового розслідування та судового розгляду корупційних кримінальних правопорушень. Зокрема, питання кримінально-правової протидії корупційним кримінальним правопорушенням досліджували В. М. Дубас («Кримінально-правові засоби протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні», 2022 р.), застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень – Р. І. Логін («Застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень», 2025 р.), проблеми корупційних злочинів, законодавства та практики їх розслідування – В. П. Корж («Корупційні злочини: проблеми теорії, законодавства та практики розслідування», 2025 р.), корупційні ризики у кримінальному досудовому провадженні – В. В. Бондаренко («Корупційні ризики у кримінальному досудовому провадженні», 2026 р.), а кримінально-правову протидію корупційним правопорушенням у сфері охорони здоров'я – А. М. Олійник («Кримінально-правова протидія корупційним або пов'язаним з корупцією правопорушенням у сфері охорони здоров'я», 2026 р.). Проте зазначені праці присвячені окремим аспектам досліджуваної проблематики і не охоплюють у комплексі процесуальні особливості кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень, що зумовлює необхідність проведення цього дослідження.

Отже, актуальність теми зумовлена необхідністю подальшого вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, забезпечення його відповідності до міжнародних стандартів, формування єдиної правозастосовної практики та підвищення ефективності кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

Метою дисертаційного дослідження є вирішення наукового завдання, що полягає у комплексному дослідженні особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, формуванні теоретично обґрунтованих положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання:

– визначити поняття, юридичну природу та генезу кримінального процесуального регулювання кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- дослідити теоретико-правові засади кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, розкрити їх сутність, систему та місце у кримінальному процесі України;

- проаналізувати міжнародні стандарти, практику Європейського суду з прав людини, міжнародно-правові акти та зарубіжний досвід правового регулювання кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень і визначити можливість їх імплементації у законодавство України;

- охарактеризувати процесуальний порядок початку, здійснення та завершення досудового розслідування кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- визначити процесуальні особливості проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- проаналізувати сучасний стан правозастосовної практики органів досудового розслідування, прокуратури, Вищого антикорупційного суду та інших судів під час здійснення кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- виявити проблеми кримінального процесуального регулювання та практики застосування законодавства, які негативно впливають на ефективність досудового розслідування, дотримання розумних строків кримінального провадження, забезпечення належного доказування та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності;

- розробити науково обґрунтовані пропозиції та практичні рекомендації щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування під час здійснення кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні правовідносини, що виникають, розвиваються і реалізуються на досудовому розслідуванні корупційних правопорушень у сфері службової діяльності.

Предметом дослідження є процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, нормативно-правових та прикладних проблем досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. У роботі сформовано цілісне наукове бачення процесуального порядку такого розслідування з урахуванням специфіки корупційних кримінальних правопорушень, особливостей їх виявлення та доказування, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих

(розшукових) дій, а також використання результатів спеціальних форм взаємодії уповноважених суб'єктів. На цій основі обґрунтовано комплекс положень і пропозицій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування.

У дисертації обґрунтовано, що досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень характеризується сукупністю взаємопов'язаних процесуальних особливостей, зумовлених правовою природою цієї категорії кримінальних правопорушень, специфікою їх механізму, суб'єктного складу та способів приховування протиправної діяльності. Доведено необхідність системного підходу до організації й здійснення такого розслідування, який поєднує належне визначення предмета та меж доказування, вибір ефективних процесуальних засобів одержання і перевірки доказів, забезпечення законності процесуальних рішень та належної взаємодії компетентних органів. Запропонований підхід дав змогу сформулювати науково обґрунтовані положення щодо оптимізації процесуального порядку досудового розслідування та підвищення ефективності кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

Наукову новизну одержаних результатів конкретизовано в таких положеннях:

вперше:

- обґрунтовано концептуальний підхід до процесуального забезпечення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, що ґрунтується на системному взаємозв'язку визначення підслідності, організації процесуального керівництва, доказування, проведення процесуальних дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, повідомлення про підозру та завершення досудового розслідування. У результаті визначено систему взаємопов'язаних процесуальних процедур, їх послідовність та особливості реалізації, що забезпечило цілісне теоретичне обґрунтування процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень;

- розроблено процесуальну конструкцію протоколу «Актуальних даних особи», у якому запропоновано фіксувати актуальне місце проживання (перебування), засоби зв'язку та інші контактні відомості підозрюваного чи обвинуваченого з покладенням на нього обов'язку повідомляти про їх зміну. Запровадження такого процесуального механізму спрямоване на забезпечення належного здійснення викликів, мінімізацію випадків ухилення особи від участі у кримінальному провадженні та запобігання необґрунтованому затягуванню його строків;

- обґрунтовано комплекс взаємопов'язаних процесуальних рішень щодо повідомлення особі про підозру та завершення досудового розслідування, якими конкретизовано порядок складання і вручення письмового повідомлення про підозру, зокрема спеціальним суб'єктам, підстави його скасування, процедуру відкриття матеріалів, вручення обвинувального акту та направлення його до суду. У результаті сформовано узгоджений процесуальний механізм переходу від набуття особою статусу підозрюваного до завершення досудового

розслідування, спрямований на усунення нормативної невизначеності та забезпечення реалізації права на захист;

- сформовано систему взаємопов'язаних критеріїв оцінки допустимості доказів, одержаних під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, що охоплює перевірку належності процесуального джерела, законності способу отримання та фіксації доказової інформації, компетенції суб'єкта її одержання, дотримання встановленої процесуальної форми, а також гарантій прав учасників кримінального провадження з урахуванням правових позицій Верховного Суду та практики Європейського суду з прав людини. У результаті визначено послідовний алгоритм перевірки допустимості доказів, який дає змогу комплексно оцінювати законність їх одержання та використання у кримінальному провадженні й виявляти процесуальні порушення, що можуть зумовлювати визнання доказів недопустимими;

- запропоновано комплекс взаємоузгоджених змін до кримінального процесуального законодавства, спрямованих на усунення нормативних прогалин, що негативно впливають на результативність досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. У результаті сформульовано конкретні пропозиції щодо уточнення правил підслідності, удосконалення порядку здійснення окремих процесуальних дій та забезпечення належного використання їх результатів у доказуванні, що спрямовано на підвищення правової визначеності та ефективності процесуального механізму досудового розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень;

удосконалено:

- наукові підходи до визначення процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, у межах яких виокремлено взаємопов'язані процесуальні етапи: початок досудового розслідування та визначення підслідності; організацію прокурорського процесуального керівництва; формування доказової бази із застосуванням слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій і заходів забезпечення кримінального провадження; повідомлення про підозру та завершення досудового розслідування. Визначення їх послідовності та взаємозалежності дало змогу встановити процесуальні чинники, що впливають на строки, законність і результати розслідування, та окреслити напрями усунення відповідних нормативних і правозастосовних проблем;

- положення щодо організації досудового розслідування та здійснення прокурорського процесуального керівництва, у межах яких конкретизовано критерії неефективності досудового розслідування, зокрема безпідставне затягування розслідування, систематичне невиконання або часткове виконання письмових вказівок прокурора, необґрунтовану відмову у визнанні особи потерпілим чи цивільним позивачем та систематичне ненадання відповідей на клопотання учасників кримінального провадження. Запропоновано спір про підслідність вирішувати керівником органу прокуратури вищого рівня у п'ятиденний строк із збереженням до прийняття відповідного рішення процесуального керівництва за прокурором, який його розпочав, що забезпечує

безперервність досудового розслідування та мінімізує необґрунтовані процесуальні затримки;

- наукові положення щодо проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження у справах про корупційні кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, у яких конкретизовано вимоги до фактичних і процесуальних підстав їх проведення, належного оформлення відповідних процесуальних рішень, фіксації перебігу та результатів процесуальних дій, а також подальшого відкриття й використання одержаних матеріалів у доказуванні. Визначено залежність допустимості отриманих доказів від дотримання встановленої КПК процесуальної форми та забезпечення можливості сторони захисту і суду перевірити законність їх одержання;

- науково-методичні положення щодо оцінки законності одержання та використання доказів у кримінальних провадженнях про корупційні кримінальні правопорушення, відповідно до яких процесуальне порушення оцінюється з урахуванням його характеру, істотності, впливу на достовірність доказової інформації та реальну можливість учасника провадження реалізувати гарантовані законом права. Обґрунтовано диференційований підхід, за якого формальне недотримання окремої процесуальної вимоги саме по собі не зумовлює автоматичної недопустимості доказу, якщо воно не призвело до істотного порушення прав і свобод особи та не ставить під обґрунтований сумнів достовірність отриманих відомостей;

- положення щодо процесуального статусу викривача корупції та механізму забезпечення його прав, у яких розмежовано добросовісне повідомлення про корупційне кримінальне правопорушення і завідомо неправдиве повідомлення, конкретизовано умови реалізації права викривача на винагороду та систематизовано гарантії його безпеки і захисту від негативних заходів впливу. Обґрунтовано необхідність комплексного нормативного врегулювання правових, соціальних і процесуальних гарантій викривача та одночасного встановлення належного правового реагування на завідомо неправдиве повідомлення без звуження обсягу гарантій осіб, які добросовісно повідомляють про факти корупції.

набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо сутності та юридичної природи досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, яке обґрунтовано як систему взаємопов'язаних кримінальних процесуальних правовідносин, результативність якої не може оцінюватися виключно за фактом притягнення особи до кримінальної відповідальності. Запропоновано оцінювати її одночасно за дотриманням правової визначеності, розумних строків, пропорційності процесуального втручання, належності й допустимості доказів та ефективності судового контролю;

- наукові підходи до визначення процесуального статусу учасників кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Конкретизовано обсяг процесуальних можливостей сторони обвинувачення, сторони захисту та інших

учасників на ключових етапах досудового розслідування, а також визначено гарантії, дотримання яких є необхідною умовою законності процесуальних рішень, допустимості одержаних доказів і належної реалізації права на захист;

– положення щодо застосування міжнародних стандартів і практики Європейського суду з прав людини під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. Обґрунтовано їх використання як критеріїв перевірки законності втручання у приватне життя, пропорційності процесуального примусу, допустимості доказів, дотримання права на захист та ефективності судового контролю, а також визначено необхідність адаптації відповідних стандартів до структури національного кримінального процесуального законодавства без механічного запозичення зарубіжних процесуальних конструкцій;

– наукові підходи до оцінювання ефективності досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, відповідно до яких її визначено за сукупністю взаємопов'язаних критеріїв: своєчасністю прийняття процесуальних рішень, дотриманням розумних строків, належністю й допустимістю доказів, обґрунтованістю застосування заходів процесуального примусу, якістю прокурорського процесуального керівництва та дієвістю судового контролю. Такий підхід дозволяє оцінювати ефективність не лише за кінцевим результатом кримінального переслідування, а й за якістю процесуальної діяльності та дотриманням гарантій прав учасників провадження;

– положення щодо виявлення системних недоліків правозастосування під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень на основі узагальнення статистичних даних, слідчої та судової практики, правових позицій Верховного Суду і Вищого антикорупційного суду та результатів емпіричного дослідження. Встановлено, що найбільш істотні проблеми зосереджені у визначенні підслідності, оцінюванні ефективності розслідування, забезпеченні допустимості доказів, дотриманні процесуальної форми та розумних строків, що дало змогу визначити пріоритетні напрями вдосконалення відповідного кримінального процесуального механізму.

Основні положення та висновки дослідження, сформульовані у дисертації, відображено у семи наукових публікаціях, серед яких три статті – у наукових фахових виданнях України, перелік яких затверджено МОН України, та чотирьох тез доповідей, що оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях.

Після закінчення доповіді аспіранта присутніми були поставлені наступні питання:

Галаган О.І.: Що становить емпіричну базу Вашого дисертаційного дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні і статистичні матеріали ВС, МВС, НПУ, Офісу Генерального прокурора; результати вивчення протягом 2012 – 2026 рр. матеріалів 180 кримінальних проваджень, досудове розслідування у яких здійснювалось

слідчими підрозділами органів внутрішніх справ (НПУ), НАБУ, ДБР, СБУ; зведені дані опитування 67 слідчих (дізнавачів)/детективів; 63 прокурорів; 54 адвокатів із м. Києва, Київської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Вінницької, Полтавської, Черкаської областей. Також використано власний досвід, набутий за час роботи у слідчих підрозділах МВС, НПУ, Офісі Генерального прокурора.

Кубарєва О.В.: При дослідженні теоретичних основ досудового розслідування корупційних правопорушень у сфері службової діяльності, до яких висновків ви прийшли?

Відповідь: Дякую за запитання. Досліджено теоретико-правові засади кримінального провадження та встановлено, що належна процесуальна форма розслідування корупційних кримінальних правопорушень повинна забезпечувати баланс двох взаємопов'язаних цілей: реальну спроможність держави викривати та розслідувати корупцію і недопущення необґрунтованого обмеження прав особи. Ключове значення у такій моделі мають законність, змагальність, забезпечення права на захист, пропорційність процесуального примусу, обґрунтованість процесуальних рішень та ефективність судового контролю.

Вознюк А.А.: Які особливості проведення основних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні корупційних правопорушень у сфері службової діяльності?

Відповідь: Дякую за запитання. Негласні слідчі (розшукові) дії є одним із ключових засобів одержання доказової інформації у кримінальних провадженнях щодо корупційних правопорушень у сфері службової діяльності, що пояснюється прихованим характером корупційних домовленостей, використанням посередників, електронних комунікацій та складністю документування таких діянь відкритими процесуальними засобами. Їх застосування має ґрунтуватися на поєднанні фактичної необхідності, законної процесуальної мети та пропорційності втручання у приватне життя. Залежно від обставин провадження найбільше доказове значення можуть мати аудіо- та відеоконтроль особи чи місця, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж та електронних інформаційних систем, обстеження публічно недоступних місць, спостереження, моніторинг банківських рахунків, а також контроль за вчиненням злочину. Вибір конкретної НСРД або їх комплексу має визначатися способом учинення корупційного правопорушення, поведінкою його учасників, характером інформації, яку необхідно отримати, та неможливістю або істотною складністю досягнення відповідної доказової мети менш інтенсивними засобами.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю. Дисертація Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» виконана на досить актуальну на сьогоднішній день тему.

Основні результати дослідження автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним моментом роботи є вміння дисертанта обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Методологія дослідження побудована вірно, передбачає використання апробованої системи методів та методик. Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку виглядає чітко і зрозуміло та цілком відповідає загальним вимогам. Завдання та мета наукової праці автора в цілому досягнуті.

Матеріал у дисертації викладено логічно, чітко, доступно, юридично коректно. Її структура включає всі необхідні елементи – від обґрунтування актуальності теми до списку основних робіт. Дисертація відповідає вимогам МОН України, що ставляться до такого виду наукових праць.

Вказані та інші відомості засвідчують високий рівень проведеного аспірантом дослідження.

Висновки і рекомендації, сформульовані за змістом дисертації та публікацій здобувача, відрізняються важливим значенням для подальшого розвитку наукових досліджень і практичної діяльності органів досудового розслідування.

У цілому, як свідчить зміст роботи, до захисту подано завершене наукове дослідження, у якому розроблено низку наукових підходів, висновків і рекомендацій, які є важливими для подальшого розвитку кримінальної процесуальної доктрини та правозастосовної діяльності.

З огляду на викладене дисертаційна робота Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить науково обґрунтовані результати, що мають теоретико-прикладне значення для розвитку науки кримінального процесуального права, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В. Актуальність і наукова новизна теми дисертаційного дослідження Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» не викликає сумнівів, оскільки зумовлена необхідністю подальшого вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, забезпечення його відповідності до міжнародних стандартів, формування єдиної правозастосовної практики та підвищення ефективності кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

У дисертаційній роботі автором визначено поняття, юридичну природу та генезу кримінального процесуального регулювання кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері

службової діяльності; досліджено теоретико-правові засади кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, розкрити їх сутність, систему та місце у кримінальному процесі України; проаналізовано міжнародні стандарти, практику Європейського суду з прав людини, міжнародно-правові акти та зарубіжний досвід правового регулювання кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень і визначити можливість їх імплементації у законодавство України; охарактеризовано процесуальний порядок початку, здійснення та завершення досудового розслідування кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності; визначено процесуальні особливості проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності; проаналізовано сучасний стан правозастосовної практики органів досудового розслідування, прокуратури, Вищого антикорупційного суду та інших судів під час здійснення кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності; виявлено проблеми кримінального процесуального регулювання та практики застосування законодавства, які негативно впливають на ефективність досудового розслідування, дотримання розумних строків кримінального провадження, забезпечення належного доказування та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності; розроблено науково обґрунтовані пропозиції та практичні рекомендації щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування під час здійснення кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

У дисертації вирішено наукове завдання, що полягає у комплексному дослідженні особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, формуванні теоретично обґрунтованих положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання.

Таким чином дисертаційна робота Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовий

спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Степанова Г.М. Дисертацію Пелівана Івана Сергійовича присвячено комплексному дослідженню процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Дисертація є комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, нормативно-правових та прикладних проблем досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. У роботі сформовано цілісне наукове бачення процесуального порядку такого розслідування з урахуванням специфіки корупційних кримінальних правопорушень, особливостей їх виявлення та доказування, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, а також використання результатів спеціальних форм взаємодії уповноважених суб'єктів. На цій основі обґрунтовано комплекс положень і пропозицій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування..

Основні положення та висновки дослідження, сформульовані у дисертації, відображено у семи наукових публікаціях, серед яких три статті – у наукових фахових виданнях України, перелік яких затверджено МОН України, та чотирьох тез доповідей, що оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота виконана самостійно, характеризується внутрішньою логічною послідовністю, науковою аргументацією та структурною завершеністю. Структура дисертації відповідає поставленій меті і завданням дослідження, забезпечуючи повне розкриття її предмету.

У загальному дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Грібов М.Л.; кандидат юридичних наук, доцент Кубарєва О.В.; кандидат юридичних наук, доцент Никоненко М.Я.; кандидат юридичних наук, доцент Галаган О.І.; доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; кандидат юридичних наук Костилєва Т.І.; кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.

Пеліван І.С. висловив всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми його дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації щодо дисертації Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності»

Дисертація Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за галуззю знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Протидія корупції є одним із пріоритетних напрямів державної політики України та необхідною передумовою забезпечення верховенства права, ефективного функціонування державних інституцій і виконання міжнародних зобов'язань України. Попри проведення масштабної антикорупційної реформи, створення спеціалізованих антикорупційних органів, удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства рівень корупційної злочинності продовжує становити серйозну загрозу національній безпеці, демократичному розвитку держави та довірі суспільства до органів державної влади.

Корупційні кримінальні правопорушення характеризуються високим рівнем латентності, складними механізмами їх вчинення, використанням службового становища, організованих схем та значних фінансових ресурсів. Це зумовлює необхідність застосування ефективних кримінально-процесуальних механізмів, які забезпечували б швидке, повне й неупереджене досудове розслідування, належне судове провадження, дотримання прав учасників кримінального провадження та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) завданнями кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду, притягнення до відповідальності кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, недопущення необґрунтованого процесуального примусу та забезпечення належної правової процедури щодо кожного учасника кримінального провадження. Досягнення цих завдань під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень має особливе значення, оскільки саме ефективність кримінального процесу значною мірою визначає реальність боротьби з корупцією.

Актуальність дослідження підтверджується також міжнародними зобов'язаннями України у сфері запобігання та протидії корупції, що випливають із положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією та інших міжнародно-правових актів, імплементація яких потребує подальшого вдосконалення національного кримінального процесуального законодавства.

Водночас практика застосування норм КПК України свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із початком досудового розслідування, повідомленням про підозру, застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження, здійсненням судового контролю, додержанням розумних строків, реалізацією прав учасників кримінального провадження та забезпеченням допустимості доказів. Наявність неоднакової правозастосовної практики зумовлює необхідність комплексного наукового переосмислення відповідних процесуальних інститутів і вироблення пропозицій щодо їх удосконалення.

Додатковим підтвердженням актуальності теми є результати міжнародних оцінок ефективності антикорупційної політики України. Незважаючи на позитивну динаміку в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), який щороку оприлюднює Transparency International, рівень сприйняття корупції залишається одним із викликів для подальшого розвитку держави, що свідчить про необхідність підвищення ефективності не лише матеріально-правових, а й кримінально-процесуальних механізмів протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

Аналіз офіційних статистичних даних Офісу Генерального прокурора, Національного агентства з питань запобігання корупції та Державної судової адміністрації України свідчить про стале зростання кількісних показників кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень. Упродовж 2021–2024 рр. спостерігається збільшення кількості зареєстрованих кримінальних проваджень, повідомлень про підозру та обвинувальних актів, направлених до суду. Так, кількість осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні корупційних кримінальних правопорушень, зросла із 2327 осіб у 2021 р. до 3316 осіб у 2024 р., що свідчить про активізацію діяльності правоохоронних органів у цій сфері.

Водночас статистичні показники судового розгляду засвідчують іншу тенденцію. Незважаючи на збільшення кількості кримінальних проваджень, що надходять до судів, щороку зростає і залишок нерозглянутих справ. Якщо у 2021 р. на розгляді судів перебувало 6254 кримінальні провадження, то у 2024 р. їх кількість досягла 7319, що свідчить про накопичення нерозглянутих матеріалів та збільшення навантаження на судову систему.

Поряд із цим, кількість обвинувальних вироків у досліджуваній період зростає, однак темпи такого зростання не відповідають динаміці реєстрації кримінальних проваджень. Водночас частина проваджень тривалий час перебуває на стадії досудового розслідування або судового розгляду, що негативно впливає на дотримання принципу розумних строків кримінального провадження та ефективність реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Аналогічні тенденції простежуються й у діяльності Вищого антикорупційного суду. Попри збільшення кількості розглянутих кримінальних проваджень та підвищення ефективності здійснення правосуддя, зберігається значний обсяг справ, які перебувають на розгляді, що свідчить про подальше зростання навантаження на спеціалізовану антикорупційну юрисдикцію.

Наведені кількісні та якісні показники підтверджують, що проблема полягає не лише у збільшенні кількості виявлених корупційних кримінальних правопорушень, а й у необхідності вдосконалення процесуального механізму їх досудового розслідування та судового розгляду. Саме це зумовлює потребу комплексного наукового дослідження процесуальних особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень, спрямованого на підвищення ефективності кримінальної юстиції та забезпечення реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені питанням протидії корупції, кримінального процесу, криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, судового контролю та доказування. Окремі аспекти досліджуваної проблематики висвітлювали у своїх працях Ю. П. Аленін, В. В. Вапнярчук, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, О. М. Дроздов, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, Л. М. Лобойко, В. Т. Малярєнко, М. А. Погорєцький, В. М. Тертишник, В. І. Фаринник, О. Г. Шило, В. Ю. Шепітько, С. С. Чернявський, О. С. Старенький, М. Є. Шумило та інші.

Значний внесок у формування сучасних підходів до протидії корупції здійснили також практики і представники антикорупційних інституцій, зокрема судді Вищого антикорупційного суду, прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, детективи Національного антикорупційного бюро України, працівники Національного агентства з питань запобігання корупції, а також експерти Ради Європи, GRECO, OECD та Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC). Водночас, динамічний розвиток антикорупційного законодавства, поява нової судової практики та сучасні виклики правозастосування зумовлюють необхідність подальшого комплексного дослідження процесуальних особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

На сучасному етапі розвитку юридичної науки спостерігається активізація комплексних досліджень, присвячених кримінальному провадженню щодо корупційних кримінальних правопорушень та суміжній проблематиці. Так, упродовж останніх років захищено низку дисертацій та опубліковано монографії, присвячені питанням кримінально-правової протидії корупції, доказування, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, особливостей досудового розслідування та судового розгляду корупційних кримінальних правопорушень. Зокрема, питання кримінально-правової протидії корупційним кримінальним правопорушенням досліджували В. М. Дубас («Кримінально-правові засоби протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні», 2022 р.), застосування заходів забезпечення

кримінального провадження під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень – Р. І. Логін («Застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень», 2025 р.), проблеми корупційних злочинів, законодавства та практики їх розслідування – В. П. Корж («Корупційні злочини: проблеми теорії, законодавства та практики розслідування», 2025 р.), корупційні ризики у кримінальному досудовому провадженні – В. В. Бондаренко («Корупційні ризики у кримінальному досудовому провадженні», 2026 р.), а кримінально-правову протидію корупційним правопорушенням у сфері охорони здоров'я – А. М. Олійник («Кримінально-правова протидія корупційним або пов'язаним з корупцією правопорушенням у сфері охорони здоров'я», 2026 р.). Проте зазначені праці присвячені окремим аспектам досліджуваної проблематики і не охоплюють у комплексі процесуальні особливості кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень, що зумовлює необхідність проведення цього дослідження.

Отже, актуальність теми зумовлена необхідністю подальшого вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, забезпечення його відповідності до міжнародних стандартів, формування єдиної правозастосовної практики та підвищення ефективності кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалось відповідно до Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 р. (затверджена Указом Президента України від 11.05.2021 № 189/2021), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 756-р), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 рр. (наказ МВС України від 11.06.2020 № 454), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 рр. (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 р., протокол № 23). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 30.11.2021 (протокол № 22).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є вирішення наукового завдання, що полягає у комплексному дослідженні особливостей кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, формуванні теоретично обґрунтованих положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі *завдання*:

– визначити поняття, юридичну природу та генезу кримінального процесуального регулювання кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- дослідити теоретико-правові засади кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, розкрити їх сутність, систему та місце у кримінальному процесі України;

- проаналізувати міжнародні стандарти, практику Європейського суду з прав людини, міжнародно-правові акти та зарубіжний досвід правового регулювання кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень і визначити можливість їх імплементації у законодавство України;

- охарактеризувати процесуальний порядок початку, здійснення та завершення досудового розслідування кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- визначити процесуальні особливості проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- проаналізувати сучасний стан правозастосовної практики органів досудового розслідування, прокуратури, Вищого антикорупційного суду та інших судів під час здійснення кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;

- виявити проблеми кримінального процесуального регулювання та практики застосування законодавства, які негативно впливають на ефективність досудового розслідування, дотримання розумних строків кримінального провадження, забезпечення належного доказування та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності;

- розробити науково обґрунтовані пропозиції та практичні рекомендації щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування під час здійснення кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні правовідносини, що виникають, розвиваються і реалізуються на досудовому розслідуванні корупційних правопорушень у сфері службової діяльності.

Предметом дослідження є процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання.

Історико-правовий метод застосовано для дослідження становлення та розвитку законодавчого регулювання досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, а також розвитку наукових підходів до визначення їх поняття, ознак і класифікації (підрозділи 1.1, 1.2).

Догматичний (формально-юридичний) метод використано під час аналізу норм Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України, Закону України «Про запобігання корупції» та

інших нормативно-правових актів, що регулюють порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, а також для формулювання пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства (підрозділи 1.2–3.3).

Системно-структурний метод застосовано для визначення місця процесуальних інститутів у системі кримінального провадження, класифікації процесуальних рішень, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також встановлення взаємозв'язку між окремими стадіями досудового розслідування (підрозділи 1.2, 2.1–2.3, 3.1–3.2).

Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення положень кримінального процесуального законодавства України із законодавством окремих держав Європейського Союзу та аналізу міжнародних стандартів у сфері розслідування корупційних кримінальних правопорушень (підрозділ 3.3).

Статистичний метод застосовано для аналізу офіційних статистичних даних Офісу Генерального прокурора, НАБУ, НАЗК, Вищого антикорупційного суду та Державної судової адміністрації України щодо стану, динаміки та результатів розслідування і судового розгляду корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Соціологічний метод використано під час проведення анкетування працівників органів досудового розслідування, прокурорів, суддів та адвокатів з метою з'ясування актуальних проблем правозастосовної практики та обґрунтування запропонованих змін до законодавства.

Методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення та логіко-юридичного тлумачення застосовано для опрацювання наукових джерел, практики Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, формулювання висновків і пропозицій за результатами дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні і статистичні матеріали ВС, МВС, НПУ, Офісу Генерального прокурора; результати вивчення протягом 2012 – 2026 рр. матеріалів 180 кримінальних проваджень, досудове розслідування у яких здійснювалось слідчими підрозділами органів внутрішніх справ (НПУ), НАБУ, ДБР, СБУ; зведені дані опитування 67 слідчих (дізнавачів)/детективів; 63 прокурорів; 54 адвокатів із м. Києва, Київської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Вінницької, Полтавської, Черкаської областей. Також використано власний досвід, набутий за час роботи у слідчих підрозділах МВС, НПУ, Офісі Генерального прокурора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, нормативно-правових та прикладних проблем досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. У роботі сформовано цілісне наукове бачення процесуального порядку такого розслідування з урахуванням специфіки корупційних кримінальних правопорушень, особливостей їх виявлення та доказування, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, а також використання результатів спеціальних форм

взаємодії уповноважених суб'єктів. На цій основі обґрунтовано комплекс положень і пропозицій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування.

У дисертації обґрунтовано, що досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень характеризується сукупністю взаємопов'язаних процесуальних особливостей, зумовлених правовою природою цієї категорії кримінальних правопорушень, специфікою їх механізму, суб'єктного складу та способів приховування протиправної діяльності. Доведено необхідність системного підходу до організації й здійснення такого розслідування, який поєднує належне визначення предмета та меж доказування, вибір ефективних процесуальних засобів одержання і перевірки доказів, забезпечення законності процесуальних рішень та належної взаємодії компетентних органів. Запропонований підхід дав змогу сформулювати науково обґрунтовані положення щодо оптимізації процесуального порядку досудового розслідування та підвищення ефективності кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень.

Наукову новизну одержаних результатів конкретизовано в таких положеннях:

вперше:

- обґрунтовано концептуальний підхід до процесуального забезпечення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, що ґрунтується на системному взаємозв'язку визначення підслідності, організації процесуального керівництва, доказування, проведення процесуальних дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, повідомлення про підозру та завершення досудового розслідування. У результаті визначено систему взаємопов'язаних процесуальних процедур, їх послідовність та особливості реалізації, що забезпечило цілісне теоретичне обґрунтування процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень;

- розроблено процесуальну конструкцію протоколу «Актуальних даних особи», у якому запропоновано фіксувати актуальне місце проживання (перебування), засоби зв'язку та інші контактні відомості підозрюваного чи обвинуваченого з покладенням на нього обов'язку повідомляти про їх зміну. Запровадження такого процесуального механізму спрямоване на забезпечення належного здійснення викликів, мінімізацію випадків ухилення особи від участі у кримінальному провадженні та запобігання необґрунтованому затягуванню його строків;

- обґрунтовано комплекс взаємопов'язаних процесуальних рішень щодо повідомлення особі про підозру та завершення досудового розслідування, якими конкретизовано порядок складання і вручення письмового повідомлення про підозру, зокрема спеціальним суб'єктам, підстави його скасування, процедуру відкриття матеріалів, вручення обвинувального акту та направлення його до суду. У результаті сформовано узгоджений процесуальний механізм переходу від набуття особою статусу підозрюваного до завершення досудового

розслідування, спрямований на усунення нормативної невизначеності та забезпечення реалізації права на захист;

– сформовано систему взаємопов'язаних критеріїв оцінки допустимості доказів, одержаних під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, що охоплює перевірку належності процесуального джерела, законності способу отримання та фіксації доказової інформації, компетенції суб'єкта її одержання, дотримання встановленої процесуальної форми, а також гарантій прав учасників кримінального провадження з урахуванням правових позицій Верховного Суду та практики Європейського суду з прав людини. У результаті визначено послідовний алгоритм перевірки допустимості доказів, який дає змогу комплексно оцінювати законність їх одержання та використання у кримінальному провадженні й виявляти процесуальні порушення, що можуть зумовлювати визнання доказів недопустимими;

– запропоновано комплекс взаємоузгоджених змін до кримінального процесуального законодавства, спрямованих на усунення нормативних прогалин, що негативно впливають на результативність досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. У результаті сформульовано конкретні пропозиції щодо уточнення правил підслідності, удосконалення порядку здійснення окремих процесуальних дій та забезпечення належного використання їх результатів у доказуванні, що спрямовано на підвищення правової визначеності та ефективності процесуального механізму досудового розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень;

удосконалено:

– наукові підходи до визначення процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, у межах яких виокремлено взаємопов'язані процесуальні етапи: початок досудового розслідування та визначення підслідності; організацію прокурорського процесуального керівництва; формування доказової бази із застосуванням слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій і заходів забезпечення кримінального провадження; повідомлення про підозру та завершення досудового розслідування. Визначення їх послідовності та взаємозалежності дало змогу встановити процесуальні чинники, що впливають на строки, законність і результати розслідування, та окреслити напрями усунення відповідних нормативних і правозастосовних проблем;

– положення щодо організації досудового розслідування та здійснення прокурорського процесуального керівництва, у межах яких конкретизовано критерії неефективності досудового розслідування, зокрема безпідставне затягування розслідування, систематичне невиконання або часткове виконання письмових вказівок прокурора, необґрунтовану відмову у визнанні особи потерпілим чи цивільним позивачем та систематичне ненадання відповідей на клопотання учасників кримінального провадження. Запропоновано спір про підслідність вирішувати керівником органу прокуратури вищого рівня у п'ятиденний строк із збереженням до прийняття відповідного рішення процесуального керівництва за прокурором, який його розпочав, що забезпечує

безперервність досудового розслідування та мінімізує необґрунтовані процесуальні затримки;

- наукові положення щодо проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження у справах про корупційні кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, у яких конкретизовано вимоги до фактичних і процесуальних підстав їх проведення, належного оформлення відповідних процесуальних рішень, фіксації перебігу та результатів процесуальних дій, а також подальшого відкриття й використання одержаних матеріалів у доказуванні. Визначено залежність допустимості отриманих доказів від дотримання встановленої КПК процесуальної форми та забезпечення можливості сторони захисту і суду перевірити законність їх одержання;

- науково-методичні положення щодо оцінки законності одержання та використання доказів у кримінальних провадженнях про корупційні кримінальні правопорушення, відповідно до яких процесуальне порушення оцінюється з урахуванням його характеру, істотності, впливу на достовірність доказової інформації та реальну можливість учасника провадження реалізувати гарантовані законом права. Обґрунтовано диференційований підхід, за якого формальне недотримання окремої процесуальної вимоги саме по собі не зумовлює автоматичної недопустимості доказу, якщо воно не призвело до істотного порушення прав і свобод особи та не ставить під обґрунтований сумнів достовірність отриманих відомостей;

- положення щодо процесуального статусу викривача корупції та механізму забезпечення його прав, у яких розмежовано добросовісне повідомлення про корупційне кримінальне правопорушення і завідомо неправдиве повідомлення, конкретизовано умови реалізації права викривача на винагороду та систематизовано гарантії його безпеки і захисту від негативних заходів впливу. Обґрунтовано необхідність комплексного нормативного врегулювання правових, соціальних і процесуальних гарантій викривача та одночасного встановлення належного правового реагування на завідомо неправдиве повідомлення без звуження обсягу гарантій осіб, які добросовісно повідомляють про факти корупції.

набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо сутності та юридичної природи досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, яке обґрунтовано як систему взаємопов'язаних кримінальних процесуальних правовідносин, результативність якої не може оцінюватися виключно за фактом притягнення особи до кримінальної відповідальності. Запропоновано оцінювати її одночасно за дотриманням правової визначеності, розумних строків, пропорційності процесуального втручання, належності й допустимості доказів та ефективності судового контролю;

- наукові підходи до визначення процесуального статусу учасників кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності. Конкретизовано обсяг процесуальних можливостей сторони обвинувачення, сторони захисту та інших

учасників на ключових етапах досудового розслідування, а також визначено гарантії, дотримання яких є необхідною умовою законності процесуальних рішень, допустимості одержаних доказів і належної реалізації права на захист;

– положення щодо застосування міжнародних стандартів і практики Європейського суду з прав людини під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. Обґрунтовано їх використання як критеріїв перевірки законності втручання у приватне життя, пропорційності процесуального примусу, допустимості доказів, дотримання права на захист та ефективності судового контролю, а також визначено необхідність адаптації відповідних стандартів до структури національного кримінального процесуального законодавства без механічного запозичення зарубіжних процесуальних конструкцій;

– наукові підходи до оцінювання ефективності досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, відповідно до яких її визначено за сукупністю взаємопов'язаних критеріїв: своєчасністю прийняття процесуальних рішень, дотриманням розумних строків, належністю й допустимістю доказів, обґрунтованістю застосування заходів процесуального примусу, якістю прокурорського процесуального керівництва та дієвістю судового контролю. Такий підхід дозволяє оцінювати ефективність не лише за кінцевим результатом кримінального переслідування, а й за якістю процесуальної діяльності та дотриманням гарантій прав учасників провадження;

– положення щодо виявлення системних недоліків правозастосування під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень на основі узагальнення статистичних даних, слідчої та судової практики, правових позицій Верховного Суду і Вищого антикорупційного суду та результатів емпіричного дослідження. Встановлено, що найбільш істотні проблеми зосереджені у визначенні підслідності, оцінюванні ефективності розслідування, забезпеченні допустимості доказів, дотриманні процесуальної форми та розумних строків, що дало змогу визначити пріоритетні напрями вдосконалення відповідного кримінального процесуального механізму.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані у дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджено і використовуються у:

– *правозастосовній діяльності* прокурорів під час розроблення і проведення тренінгів у межах підвищення кваліфікації прокурорів (акт впровадження результатів дисертації у практичну діяльність Офісу генерального прокурора від 03.03.2025 р.);

– *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Кримінальна юстиція» та під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт впровадження результатів дисертації в освітній процес Національної академії внутрішніх справ від 02.07.2026 р. № 200-ОП);

– науково-дослідницькій роботі – при підготовці монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акт впровадження результатів дисертації в наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ від 02.07.2026 р. № 201-НД).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є результатом особистої наукової роботи здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, винесені на захист, сформульовано здобувачем самостійно. У науковій праці, опублікованій у співавторстві, особистий внесок здобувача становить 80% та полягає у формуванні концепції дослідження, здійсненні основної частини теоретичного і практичного аналізу, опрацюванні нормативно-правових актів та матеріалів правозастосовної практики, формулюванні наукових висновків і пропозицій. У дисертації використано виключно ті положення та результати цієї публікації, які становлять особистий науковий доробок здобувача.

Для аргументації окремих аспектів дослідження застосовано напрацювання інших учених, на які у тексті надано відповідні бібліографічні посилання.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертації оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відбулися в Україні, зокрема: «Кримінальне судочинство: права людини під час надзвичайного або воєнного стану» (м. Київ, 18 листопада 2022 р.); «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 28 квітня 2023 р.); «Кримінальне судочинство в умовах дії правового режиму воєнного стану та в повоєнний період» (м. Київ, 30 квітня 2025 р.); «Міжнародний кримінальний суд у системі сучасного правосуддя» (м. Київ, 24 квітня 2026 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, сформульовані у дисертації, відображено у семи наукових публікаціях, серед яких три статті – у наукових фахових виданнях України, перелік яких затверджено МОН України, та чотирьох тез доповідей, що оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях, зокрема:

1. Пеліван І. С. Хахуцяк О.Ю. Окремі аспекти міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях щодо корупційних правопорушень у сфері службової діяльності. *Наукові перспективи* № 5(59) 2025. С. 1599-1609.

2. Пеліван І. С. Проблемні питання завершення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Юридичні науки. Випуск 1 (77). 2026. С. 59-72.

3. Пеліван І.С. Негласні слідчі (розшукові) дії як засіб доказування у кримінальних провадженнях щодо корупційних правопорушень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Випуск 2. С. 249-259.

4. Пеліван І.С. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням корупційного кримінального правопорушення в умовах воєнного стану. Кримінальне судочинство: права людини під час надзвичайного або воєнного стану: матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. (Київ, 18 листопада 2022 р.). с. 76-79.

5. Пеліван І. С. Загальна характеристика поняття корупційних правопорушень // Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Міжнародної міжвідомчої науково-практичної конференції, 28 квітня 2023 року, м. Київ. – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2023. – С. 227–230.

6. Пеліван І. С. Досудове розслідування корупційних правопорушень у сфері службової діяльності. Кримінальне судочинство в умовах дії правового режиму воєнного стану та в повоєнний період : Всеукраїнська науково-практична конференція (30 квіт. 2025 р.) Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 165-169.

7. Пеліван І. С. Підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій у контексті сучасних стандартів Міжнародного кримінального правосуддя. Міжнародний кримінальний суд у системі сучасного правосуддя : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 квітня 2026 року) / [С.С. Чернявський, О.Ю. Хахуцяк, Г.М. Степанова, С.С. Шрамко]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2026. 253 с., с. 89-91.

Характеристика особистості здобувача. Пеліван Іван Сергійович, 1984 року народження, освіта вища – юридична, у 2008 році закінчив Київський національний університет внутрішніх справ за спеціальністю "Правознавство" (диплом магістра). З вересня 2021 року аспірант заочної форми навчання кафедри кримінальної юстиції ННПП Національної академії внутрішніх справ. На сьогодні Прокурор першого відділу другого управління Департаменту нагляду за додержанням законів органами Державного бюро розслідувань Офісу Генерального прокурора

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Дослідження процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 «Право».

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Пелівана Івана Сергійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 19, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -

професор кафедри кримінальної юстиції ННІПП

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

Ганна СТЕПАНОВА